

TÜRKİYE'DE HALKLA İLİŞKİLER ALANINDA YAZILAN YÜKSEK LİSANS VE DOKTORA TEZLERİNİN ARAŞTIRMA YÖNTEMLERİNE GÖRE EĞİLİMLERİ: 2010-2022

Mehmet Ferhat ERDOĞAN*
Tuğçe BORAN**

Araştırma Makalesi

Makale Geliş Tarihi: 02.06.2024

Makale Kabul Tarihi: 24.09.2024

* Yüksek Lisans Öğrencisi, Sakarya Üniversitesi,
mehmetferhaterdogan@gmail.com,
ORCID: 0000-0002-8143-9693.

** Doç. Dr., Sakarya Üniversitesi
gureltugce@yahoo.com,
ORCID: 0000-0001-5674-4090.

Atıf: Erdoğan, M.F. ve Boran, T. (2024). Türkiye'de Halkla İlişkiler Alanında Yazılan Yüksek Lisans ve Doktora Tezlerinin Araştırma Yöntemlerine Göre Eğilimleri: 2010-2022. Uluslararası Halkla İlişkiler ve Reklam Çalışmaları Dergisi, 7(2), 84-105.

► Bu makalenin yazarları, makalede araştırma ve yayın etiğine uyulduğunu beyan etmiştir.

► Etik kurul raporu bilgisi: Bu çalışma etik kurul raporu gerektirmemektedir.

► Yazarlar yayın katkı oranını 1. yazar (Mehmet Ferhat Erdoğan) %50, 2. yazar (Tuğçe Boran) %50 şeklinde beyan etmişlerdir.

Özet

Halkla ilişkiler, geçmişten günümüze faaliyet alanı giderek artan ve toplumu etkileme potansiyeline sahip bir uzmanlık alanıdır. Bu anlamda halkla ilişkiler alanına yönelik yapılan akademik çalışmalar hem alana önemli bir katkı sağlamakta hem de uygulama yönü güçlü olan bu alandaki araştırma eğilimlerini ortaya koymaktadır. Bu çalışmada, Türkiye'de faaliyet gösteren üniversitelerde tamamlanan doktora ve yüksek lisans tezlerinde başlığında 'halkla ilişkiler' kavramını içeren çalışmalar incelenmiştir. Bu çalışmanın amacı; literatürde yer alan tezlerin halkla ilişkiler alanındaki araştırma eğilimlerinin belirlenmesi oluşturmaktadır. Belirlenen amaç doğrultusunda 2010 ve 2022 yılları arasında tamamlanmış; Yüksek Öğretim Kurumu Tez Veri Sistemi'ne kaydı bulunan tüm lisansüstü çalışmalar, belirlenen kategoriler ışığında incelenerek ayrıştırılmıştır. Bu çalışma için içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Çalışma kapsamında YÖK sistemine kayıtlı 435 lisansüstü çalışmaya ulaşılmış ancak 420 çalışmaya erişim izni verilmiştir. Araştırmada elde edilen veriler doğrultusunda; kadınların daha yüksek oranda tez çalışmaları tamamladığı, en çok içerik analizi yönteminin kullanıldığı ve yoğun olarak anket kullanılarak veri toplandığı saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Halkla İlişkiler, Lisansüstü, Tez, Doktora, Yüksek Lisans.

TRENDS OF MASTER’S AND DOCTORAL THESES WRITTEN IN THE FIELD OF PUBLIC RELATIONS IN TURKEY ACCORDING TO RESEARCH METHODS: 2010-2022

Abstract

Public relations is a field of expertise that has an increasing field of activity from past to present and has the potential to affect society. In this sense, academic studies in the field of public relations both make an important contribution to the field and reveal the research trends in this field, which has a strong application aspect. In this study, studies that include the concept of ‘public relations’ in the title of doctoral and master’s theses completed in universities operating in Turkey were examined. The purpose of this study; it consists of determining the research trends in the field of public relations in the theses in the literature. It was completed between 2010 and 2022 in line with the determined purpose; all graduate studies registered in the Higher Education Institution Thesis Data System were examined and separated in the light of the determined categories. Content analysis method was used for this study. Within the scope of the study, 435 graduate studies registered in the YÖK system were reached, but access to 420 studies was granted. In line with the data obtained in the research; it was determined that women completed thesis studies at a higher rate, content analysis method was used the most, and data were collected by using questionnaires intensively.

Keywords: Public Relations, Postgraduate, Thesis, Doctorate, Master’s.

EXTENDED ABSTRACT

Public relations practices are known to be the main area of expertise of communication. Public relations specialists play an important role in the structure of two-way communication between the organization and its social stakeholders. Since the 2000s, rapid technological developments all over the world have an impact on public relations and studies in this field.

It is stated that public relations education in Turkey has gained importance especially after the republic. They state that public relations was seen as an educational field in Turkey with the establishment of the ‘Istanbul Private Journalism School’ by Yahya Fehmi Tuna in 1948. When we look at public relations education in the world, it is stated that it is given by Edward Bernays as an elective course at New York University. In Europe, it started in the 1950s (L’etony and Plezka: 1996). In the following years, professional associations such as the Public Relations Society of America (PRSA) and the International Association of Business Communication (IABC) are stated to have developed.

In this study, it is aimed to examine the master’s and doctoral studies, which constitute an important part of public relations education, on the research variables and to evaluate the situation. Within the scope of the research, it is planned to use content analysis technique in order to obtain semantic data from the texts. The universe of the research consists of all graduate theses written in the Republic of Turkey. In this context, the sample was determined as all graduate studies registered in the Thesis Center of the Higher Education Institution and included the concept of ‘public relations’ in the title of the YÖK thesis catalog. In order to collect objective and up-to-date data in the research, it was scanned between 2010-2022 and recorded in tables.

Within the scope of the study, a ‘Thesis Review Form’ was created in order to analyze and interpret valid and reliable content from graduate theses. The sub-headings that constitute the main criteria of this form are as follows; which university completed the graduate study, which institute it is, the department, the year the study was completed, the gender of the person who completed the study, how many pages the thesis is, the research method, data collection tools, data analysis method, key sample group, number of the sample and the academic titles of the advisor. Within the scope of the study, 13 research questions were prepared by the researchers in order to deepen the research. These;

1. What is the distribution of graduate theses according to their level and years of completion?
2. What is the distribution of theses in relation to the universities where they were completed?
3. What is the distribution of theses in relation to their institutes?
4. What is the distribution of theses according to departments?
5. What is the distribution of theses by gender?
6. What is the distribution of theses in terms of research methods?
7. What is the distribution of theses regarding data collection techniques?
8. What is the distribution of theses in terms of sample sizes?
9. What is the distribution of the analysis methods used in the theses?
10. What is the distribution of theses according to the number of pages?
11. What is the distribution of the sample groups determined in the theses?
12. What is the distribution according to the keywords used in the theses?
13. What is the distribution of the academic advisors of the theses according to their titles?

After all;

It has been determined that most of the graduate studies are completed at the master’s level.

Universities with the highest rate of graduate thesis studies; Selcuk University, Marmara University and Istanbul University.

In the researches, data were mostly collected using ‘questionnaires’.

In terms of representing the universe, the most ‘municipality’, ‘business’ and ‘university students’ were determined as samples.

This study will be carried out on ‘public relations’ in the future; It is hoped that it will create a new perspective, contribute to solutions and suggestions, and fulfill a need for creating new outputs to the literature.

GİRİŞ

Halkla ilişkiler uygulamalarının iletişimin temel uzmanlık alanlarından biri olduğu bilinmektedir. Halkla ilişkiler uzmanlarının özellikle organizasyonlar ve sosyal paydaşları arasındaki, iki yönlü ilişkinin tesis edilmesinde önemli bir görev üstlendikleri de görülmektedir. 2000’li yıllarının başından itibaren kaydedilen teknolojik gelişmelerin her alanda olduğu gibi halkla ilişkilerin uygulama alan ve ortamlarını da etkilediği gözlemlenmektedir. Bu nedenle halkla ilişkiler alanına yönelik yapılan akademik çalışmalar, hem alana önemli katkı sağlamakta hem de uygulama yönü güçlü olan bu uzmanlık alanındaki araştırma eğilimlerini ortaya koymaktadır. Bu çalışmada; halkla ilişkilerin gelişimine etki eden, önemli bir parçası olan yüksek öğretim kurumlarında lisansüstü düzeyinde tamamlanan çalışmaların tamamlandığı yıl, üniversite, enstitü, anabilim dalı, araştırma yöntemleri, veri toplama araçları, analiz yöntemleri, örneklem grupları, anahtar kelime, sayfa sayıları, cinsiyet ve akademik danışman unvanlarına göre incelenmesi hedeflenmektedir. Çalışma kapsamında; önceden gerçekleştirilmiş ve benzer konudaki araştırmalar incelenmiştir. Bu çalışmalardan; 219 doktora tezini halkla ilişkiler alanındaki paradigma tercihleri bakımından inceleyen Ünal’a göre (2023) çalışmaların önemli bir kısmı yorumsamacı yaklaşımı tercih etmekte ve en fazla tercih edilen yöntem nitel yöntem, en sık kullanılan veri toplama aracı anket tekniği, en fazla doktora tezi yazılan üniversite ise Marmara Üniversitesi’dir. Halkla ilişkiler alanında 1990-2021 arası dönemde yapılmış çalışmaları inceleyen Demirel ve Coşar’ın (2022) araştırmasına göre ise derleme makaleler çoğunlukta olup tez sayısının makale sayısına göre daha fazla olduğu belirtilmektedir. Halkla ilişkiler bilim dalı altında yayımlanan doktora ve yüksek lisans tezlerini konu ve kavramsal çerçeveleri bakımından inceleyen Okay ve Güçdemir’e göre (2019) daha fazla araştırmaya ihtiyaç duyulduğunu ifade edilmektedir. Diğer bir çalışma ise Okay ve Okay tarafından 2013 yılında yapılmış olan halkla ilişkiler eğitiminin alana katkısını incelemeye yönelik yapılan çalışma sonucunda, yazılan tezlerin pratik ve işlevsel olduğu ve halkla ilişkiler alanıyla teorisi ile ilgili teze rastlanılmadığı belirtilmektedir.

Tamamlanmış lisansüstü tezlerin halkla ilişkiler alanına önemli katkılar sağladığına olan inançla bu çalışmanın; analitik bir çıktı sağlaması, halkla ilişkiler alanında yapılmamış, uygulanmamış çalışmaların gündeme alınması, farklı teknik ve analizlerin denenmesi vb. amaçlarla gelecekteki çalışmalara yol göstermesi öngörülmektedir.

1. Halkla İlişkiler Kavramı

Halkla ilişkiler kavramının geçmişten günümüze kapsam alan ve ortamını genişlettiği görülmektedir. Bununla birlikte kavramın, ortaya çıktığı günden bugüne tanımı üzerinde de tam bir mutabakat olmadığı ve tanımlamaların dönemlere göre değişiklik gösterdiği bilinmektedir. Grunig ve Hunt’a göre (akt. Kalender, 2013) halkla ilişkilerin öncüsü olarak kabul edilen Ivy Lee, bir tanım yapmaktan ziyade kendisini ve yaptığı işi kamu ile iş dünyası arasında karşılıklı ilişkileri uyumlu hale getirmekle görevli, olarak tanımlamayı tercih ettiğini belirtmektedir. Edward Barnes ise halkla ilişkileri çeşitli şekillerde kamu desteğini sağlama biçimi olarak tanımlamıştır. Harlow (1976) da 1970’lerde halkla ilişkilerle ilgili tanımları gözden geçirmiş ve yüzyılın ilk yarısında

temel vurgunun halkla ilişkilerin iyi niyet oluşturmak için iletişimi kullanma odaklı bir girişim olduğunu ifade etmiştir. Yazara göre sonraki dönemlerde sosyal ve politik mühendislik, iyi niyetin geliştiricisi, kamuoyu oluşturucu, katalizör, tercüman, şeytanın avukatı vb. adlandırmalar dikkat çekmektedir. Hutton (akt. Okay ve Okay, 2007) benzer bir incelemeyi 1990’larda yapan Stuart Ewen’in ise eğitici, manipüle edici, haber mühendisi, reklam doktoru, algı yöneticisi gibi metaforlara dikkat çektiğini belirtmektedir. Bu incelemeler ve dile getirilen kavramlar, halkla ilişkilerin her dönemde farklı ama temelde benzer işlevleri gördüğünü, halkla ilişkilerin ikna ve uzlaşma aracı olarak kullanıldığını, tanımlamaların da bu temelde değiştiğini göstermektedir. Konuya ilişkin olarak farklı organizasyonların görüşleri de mevcuttur. Örneğin Amerika Halkla İlişkiler Derneği (Public Relation Society Of America, 2023) halkla ilişkileri “kuruluş ve hedef kitle arasında karşılıklı fayda sağlayan stratejik bir iletişim sürecidir” olarak tanımlamaktadır. Uluslararası Halkla İlişkiler Derneği (International Public Relation Association, 2023) ise “güvenilir ve etik iletişim yöntemleri aracılığıyla bilgilerin sağlanmasına dayalı olarak kuruluş ve hedef kitle arasında karşılıklı ilişkiler kurma süreci” olarak ifade etmektedir. Halkla ilişkiler kavramını Tartop da (1993) “Halkın ve kamunun ilgisini çekmek, onu harekete geçiren yola sevk etmek” olarak tanımlamıştır. Kavrama yönelik Canöz ve Canöz’e ise (2020) “İnsanların bilgilenme, haberdar edilme, etkilenme, sevk edilme, ihtiyaçlarını karşılayan çalışmaları kapsamaktadır” olarak açıklama yapmaktadır. Yine kavrama ilişkin Kazancı (1999) halkla ilişkileri “Toplumsal gereksinmeyi en iyi biçimde karşılamak, çevreden gelecek uyarılarla, dilekleri göz önünde bulundurarak örgütsel davranışta bulunma çabaları” olarak ifade etmiştir.

Halkla ilişkilerin erken dönem çalışmalardan itibaren bir yönetim fonksiyonu olarak tanımlandığı görülmektedir. Bu konuda Rex Harlow (1976) yönetim fonksiyonu derken Cutlip vd. (1994) örgütle kamu arasındaki çıkar ilişkilerini yürüten yönetim fonksiyonu ifadesini kullanmaktadır. Ayrıca bu konuda çalışmalar yapmış olan Hutton (1999) halkla ilişkileri stratejik nitelikli ilişki yönetimi olarak özetlerken Grunig ve Hunt ise bir işletme ile kamu arasındaki ilişkinin yönetimi şeklinde ifade etmektedir. Halkla ilişkiler bir süreçtir ve bundan dolayı değişen koşullara da uyum sağlayan dinamik bir yapıdır. Bu nedenle halkla ilişkilerin işlevselliği de gelişen sürece göre değişmektedir (akt. Ustakara ve Yıldız, 2020).

Halkla ilişkiler, örgüt kuramı çerçevesinde ele alınan yapılar açısından önemli bir fonksiyon olarak ifade edilmektedir. Canöz ve Canöz’e (2020) göre bu fonksiyonla, iletişim sayesinde çalışanları ve paydaşları daha iyi anlamak, ondan daha iyi yararlanmak mümkün olmaktadır. Çetin (2003) ise örgüt kuramı çerçevesinde gelişen sistem yaklaşımı gibi çeşitli yaklaşımlar, çevre kavramını öne çıkarmakta ve halkla ilişkileri bu çevre ile kurulan iletişim ve bağlamında tartışmaktadır. Yazara göre bir bütün olarak bakıldığında halkla ilişkiler, örgütlerin çalışanları ve diğer çevre ile kurduğu ilişki, bu çevrenin örgüt çıkarına yönetilmesi gibi çok sayıda stratejik fonksiyonu yerine getirmektedir. Halkla ilişkiler, örgütler gibi devletlerin de en önemli faaliyetlerinden birisidir. Çünkü kamu olarak adlandırılan hedef kitleyi etkilemek, yönlendirebilmek için onunla iletişim içinde olmak gerekmektedir. Yağmurlu’ya (2019) göre, iletişimin kültürel ilişkiler adı altında kamu yönetiminin gündemine girdiği ve halkla ilişkilerin kamusal örgütlerle yürütüldüğü görülmektedir. Halkla ilişkiler ister özel ya da kamu kurum/kuruluşları olsun ister sivil toplum

kuruluşları olsun bütün örgütlere iletişimde oldukları kitlelerle ilişkilerin düzenlenmesi imkânı vermektedir. Şen’e (2012) halkla ilişkilerin olumlu imaj yaratma, retorik oluşturma, ikna etme gibi görevleri yerine getirirken esasında yöneten-yönetilen arasındaki gerilimi azaltarak sistemsel yapılar açısından da hegemonyanın sürekliliğini sağladığını belirtmektedir.

Halkla ilişkiler, pozitif yönleri ve sağladığı faydalar kadar içerdiği riskler bakımından da öne çıkan bir tartışma alanı oluşturmaktadır. Özel’e (2015) göre etik, felsefenin ahlak felsefesi olarak da adlandırılan ve neyin iyi kötü olduğuyla ilgilenen alt dalıdır. Etik teorileri doğru eylemi evrensel olarak kabul eder ve halkla ilişkilerin de kurumsal sosyal sorumluluk ilkeleri bağlamında ahlakilik değerlerini taşıması gerektiğini ileri sürmektedir. Bu konuda çalışmalar yapmış olan Grunig (1983) kusursuz halkla ilişkilerin kurumsal sosyal sorumluluk değerlerine uygun olmalı, örgütlerin (kamu/özel) özel çıkarları ile kamunun çıkarlarını gözetmek olarak ifade etmektedir (akt. Pira ve Kocabaş, 2005).

2. Dünya’da ve Türkiye’de Halkla İlişkiler Eğitimi

Multidisipliner bir çalışma alanı oluşturan halkla ilişkiler disiplini kamu veya özel sektör fark etmeksizin bilgiye ulaşmak, değerlendirmek ve uygulama alanı oluşturmak amacıyla hayati bir öneme sahip gibi görülmektedir. Solmaz vd.’ne (2018) göre bu işlevi halkla ilişkilerin bir ‘yönetim fonksiyonu’ konumu olarak tanımlamak mümkündür.

Halkla ilişkiler eğitimi konusuna odaklanıldığında, Tuncer (2008) ilk halkla ilişkiler dersinin 1920 yılında Newyork Üniversitesi’nde seçmeli ders olarak Edward Bernays tarafından verildiğini belirtmektedir. Avrupa’da ise, 1950’li yıllarda başlamıştır (L’etony ve Plezka: 1996). Çelebi’ye (2024) göre sonraki yıllarda Public Relations Society of America (PRSA) ve International Association of Business Communication (IABC) gibi meslek dernekleri gelişim göstermiştir.

Türkiye’de halkla ilişkiler eğitiminin cumhuriyet sonrası başladığı belirtilmektedir. Solmaz, vd. (2018) halkla ilişkilerin Türkiye’de bir eğitim alanı olarak görülmesinin, Yahya Fehmi Tuna tarafından 1948 yılında kurulan ‘İstanbul Özel Gazetecilik Okulu’ ile gerçekleştiğini ifade etmektedirler. Kalender (2008) ise, devam eden yıllarda bu alanlardaki eğitimin ‘Gazetecilik ve Halkla İlişkiler Enstitüsü’ ne sonra ‘Basın ve Yayıncılık Yüksek Okulu’ na son olarak 1992’de ‘İletişim Fakültesi’ ne dönüştürüldüğünü açıklamaktadır. Yüksek Öğretim Kurumu’nun (yök.gov.tr) 27 Şubat 2024 verilerine göre, Türkiye’de bulunan İletişim Fakülteleri’nin yıllara, devlet veya vakıf olma durumlarına göre dağılımları aşağıdaki tabloda yer almaktadır. Bunlar;

İletişim Fakülteleri	Devlet	%	Vakıf	%	Toplam	%
1990-2000	12	71	5	39	17	100
2000-2010	30	62.5	18	37.5	48	100
2010-2023	42	66	22	34	64	100

Tablo 1: Türkiye’de İletişim Fakültelerinin Kuruluşlarına İlişkin Dağılımları

3. Yöntem

Araştırmanın, nitel araştırma yöntemlerinden içerik analizi tekniği ile yapılması planlanmıştır. Yıldırım ve Şimşek'e göre (2021) nitel araştırmalarda araştırmacı, olay ve olgulara dahil, öznel bakış açısı olan ve empatik bir tutum içerisinde. Aziz (2014) içerik analizi yöntemini 1930'lu yıllardan itibaren iletişim, propaganda ve politika alanlarında kullanılan yaygın yöntem olarak değerlendirilmektedir. Neuman'a (2019) göre içerik, kelimeler, anlamlar, semboller, resimler, fikirler, temalar ve iletilebilen bir mesajdır. İçerik analizi yöntemi geçmişinin çok eskiye uzandığını belirten Neuman, edebiyat, tarih, gazetecilik, pazarlama, siyaset bilimi, eğitim vb. gibi disiplinler arası çalışmalarda kullanım alanının ölçüsünün olmadığını belirtmiştir. Krippendorff (akt. Çetin 2023) içerik analizinin metnin bağlamı içerisinde tekrarlanan sözcükler arasından geçerli çıkarım ve analiz yapmaya imkân veren bir yöntem olduğunu belirtmektedir. Erdoğan (2012) ise, metin içerisinde önemli olan belirlenmiş kategorilerin veya kategoriye giren sözcüklerin değerlendirilmesi olarak bu yöntemin uygunluğunu ifade etmektedir. Bu bağlamda çalışmada kullanılan temaların, sözcüklerin ve metinlerin ayrıştırılarak analiz edilmesi bakımından içerik analizi yönteminin uygun bir yöntem olduğu belirlenmiştir.

3.1. Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini Türkiye Cumhuriyeti'nde hazırlanmış tüm lisansüstü tezler oluşturmaktadır. Bu kapsamda örneklem ise, Yüksek Öğretim Kurumu Tez Merkezine kayıtlı ve YÖK tez kataloğu içerisinde başlığında 'halkla ilişkiler' kavramına yer veren tüm lisansüstü çalışmalar olarak belirlenmiştir.

3.2. Verilerin Toplanması

Çalışma kapsamında verilerin YÖK tez merkezinden toplanması amaçlanmıştır. Tez veri merkezine giriş yapıldığında, aramanın yapılabilmesi için üç farklı seçenek bulunmaktadır. Bunlar 'giriş ekranı ara yüzü' linki, 'gelişmiş arama seçeneği' ve 'detaylı arama' seçeneğidir. Çalışmaya uygun veriler birinci olarak ekran ara yüzünden 'halkla ilişkiler' kullanılarak tarama yapılmıştır. Veriler arasında güvenilirliğin artırılması amacıyla 'detaylı arama' seçeneğine ulaşılarak, 'halkla ilişkiler' kavramı yazılmış, tez yılı olarak 'başlangıç 2010, bitiş 2022' yazılarak arama yapılmıştır. Son olarak 'gelişmiş arama' seçeneği kullanılmış olup, araştırmaya uygun verilere ulaşılamamıştır. Bu nedenle araştırmaya iki farklı arama kategorisinde devam edilmiştir. Birincil aramada 1137 teze ulaşılmıştır. 'Detaylı arama' seçeneği kullanılarak aratıldığında 1137 teze ulaşılmıştır. Bu ulaşılan lisansüstü çalışmaların geçerli olduğu kabul edilmiş ve araştırmanın örnekleme olarak kabul edilmiştir. Çalışma kapsamında lisansüstü tezlerden geçerli ve güvenilir içeriklerin analiz edilebilmesi ve yorumlanabilmesi maksadıyla 'Tez İnceleme Formu' oluşturulmuştur. Bu form 12 başlık altında toplanmış ve 2010 yılından başlayarak 13 ayrı yılı kapsayacak satır ve sütunlara bölünmüştür. Bu sütunlarda araştırmaya uygun alt başlıklar yazılmıştır. Bunlar; lisansüstü çalışmanın hangi üniversite tarafından tamamlandığı, hangi enstitü olduğu, anabilim dalı, çalışmanın tamamlandığı yıl, çalışmayı tamamlayanın cinsiyeti, tezin kaç sayfa olduğu, araştırma yöntemi,

veri toplama araçları, veri analiz yöntemi, anahtar örneklem grubu, örneklemin sayısı ve danışmanın akademik unvanlarını kapsayan başlıklardır.

3.3. Araştırmanın Sınırlılıkları

Çalışmada dahilinde, 2010-2022 yılları arasında tamamlanmış 435 çalışmaya ulaşılmıştır. Bu çalışmalardan 15 adetine erişim sınırı bulunmaktadır. Bu çalışmalara ulaşılabilmesi amacıyla; ilk olarak YÖK tez merkezinden ‘özet’ kısmı incelenmiş ancak yeterli verilere ulaşılamamıştır. İkincil araştırma seçeneğine başvurularak, çalışmanın tamamlandığı üniversitenin elektronik kütüphanesine başvurulmuştur. Ancak misafir girişi gibi araştırmaya olanak tanıyan bir seçenek bulunmadığından 15 lisansüstü tezin örneklem dışında tutulmasına karar verilmiştir. Çalışma kapsamında değerlendirilen toplam 420 lisansüstü tez çalışmasının analizleri bulgular kısmında yer almaktadır.

3.4. Araştırma Soruları

Çalışma kapsamında araştırmacılar tarafından araştırmayı derinleştirmek amacıyla 13 adet araştırma sorusu hazırlanmıştır. Bunlar;

1. Lisansüstü tezlerin düzeyine ve tamamlandığı yıllara ilişkin dağılımı nasıldır?
2. Tezlerin tamamlandığı üniversitelere ilişkin dağılımı nasıldır?
3. Tezlerin enstitülerine ilişkin dağılımı nasıldır?
4. Tezlerin anabilim dallarına göre dağılımı nasıldır?
5. Tezlerin cinsiyete göre dağılımı nasıldır?
6. Tezlerin araştırma yöntemlerine ilişkin dağılımı nasıldır?
7. Tezlerin veri toplama tekniklerine ilişkin dağılımı nasıldır?
8. Tezlerin örneklem büyüklüklerine ilişkin dağılımı nasıldır?
9. Tezlerde kullanılan analiz yöntemlerine ilişkin dağılımı nasıldır?
10. Tezlerin sayfa sayılarına göre dağılımları nasıldır?
11. Tezlerde belirlenen örneklem gruplarına ilişkin dağılımları nasıldır?
12. Tezlerde kullanılan anahtar kelimelere göre dağılım nasıldır?
13. Tezlerin akademik danışmanlarının unvanlara göre dağılımları nasıldır?

3.5. Analiz/bulguların tartışılması

Çalışmanın bu kısmında, örneklem içerisinde yer alan lisansüstü tez çalışmalarının bulgularına yer verilmiştir.

Yıl	Yüksek Lisans	Doktora	Toplam
2010	26	9	35
2011	18	7	25

2012	14	4	18
2013	12	7	19
2014	24	6	30
2015	22	12	34
2016	26	2	28
2017	21	6	27
2018	26	10	36
2019	68	1	69
2020	19	14	33
2021	27	11	38
2022	19	9	28
Toplam	322	98	420

Tablo 2: Lisansüstü Tezlerin Türlerine ve Tamamlandığı Yıllara İlişkin Dağılımı

Tablo-2’de yer alan lisansüstü tezler türlerine odaklanılarak incelendiğinde; 322 adet ‘yüksek lisans’ tezinin bulunduğu ve 98 adet de ‘doktora tez’ çalışmasının yapıldığı belirlenmiştir. Lisansüstü tez çalışmalarının yıllara göre dağılımlarına bakıldığında, en az sayıda tez üretilen yılın ‘2012’ olduğu, en fazla tez çalışmasının ‘2019’ yılında tamamlandığı tespit edilmiştir.

Üniversite Adı	Toplam	Yüzde
Ankara Üniversitesi	21	5,0
Avrasya Üniversitesi	5	1,2
Atılım Üniversitesi	6	1,4
Anadolu Üniversitesi	2	0,5
Atatürk Üniversitesi	12	2,9
Abant İzzet Baysal Üniversitesi	3	0,7
Afyon Kocatepe Üniversitesi	1	0,2
Artvin Çoruh Üniversitesi	1	0,2
Akdeniz Üniversitesi	6	1,4
Ardahan Üniversitesi	1	0,2
Adnan Menderes Üniversitesi	1	0,2
Bahçeşehir Üniversitesi	2	0,5

Başkent Üniversitesi	5	1,2
Beykent Üniversitesi	9	2,1
Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi	2	0,5
Bingöl Üniversitesi	1	0,2
Çağ Üniversitesi	1	0,2
Çukurova Üniversitesi	1	0,2
Dumlupınar Üniversitesi	3	0,7
Ege Üniversitesi	21	5,0
Erciyes Üniversitesi	19	4,5
Fırat Üniversitesi	2	0,5
Gazi Üniversitesi ¹	21	5,0
Galatasaray Üniversitesi	3	0,7
Gediz Üniversitesi	1	0,2
Girne-Amerikan Üniversitesi	2	0,5
Giresun Üniversitesi	6	1,4
Gümüşhane Üniversitesi	2	0,5
Hacı Bayram Veli Üniversitesi	3	0,7
Hasan Kalyoncu Üniversitesi	4	1,0
İstanbul Üniversitesi	42	10,0
İstanbul Aydın Üniversitesi	26	6,2
İstanbul Kültür Üniversitesi	5	1,2
İstanbul Ticaret Üniversitesi	4	1,0
İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi	4	1,0
İstanbul Gelişim Üniversitesi	1	0,2
İstanbul Bilgi Üniversitesi	1	0,2
İnönü Üniversitesi	1	0,2
Karadeniz Teknik Üniversitesi	1	0,2
Kapadokya Üniversitesi	1	0,2

¹ Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi 2018 yılında kapatılarak Hacı Bayram Veli Üniversitesi’ne bağlanmıştır. Bu bağlamda her iki üniversitede yapılan çalışmalar ayrıştırılarak işlenmiştir.

Kastamonu Üniversitesi	1	0,2
Karabük Üniversitesi	3	0,7
Karatay Üniversitesi	1	0,2
Kocaeli Üniversitesi	8	1,9
Kadir Has Üniversitesi	3	0,7
Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi	2	0,5
Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi	1	0,2
Marmara Üniversitesi	45	10,7
Maltepe Üniversitesi	4	1,0
Mustafa Kemal Üniversitesi	4	1,0
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi	1	0,2
Nevşehir Üniversitesi	2	0,5
Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi	2	0,5
Nevşehir Bektaş Veli Üniversitesi	2	0,5
Sakarya Üniversitesi	14	3,3
Selçuk Üniversitesi	54	12,9
Süleyman Demirel Üniversitesi	5	1,2
Sütçü İmam Üniversitesi	2	0,5
Türk Hava Kurumu Üniversitesi	1	0,2
Uşak Üniversitesi	6	1,4
Yaşar Üniversitesi	4	1,0
Toplam	420	100

Tablo 3: Lisansüstü Tezlerin Tamamlandığı Üniversitelere İlişkin Dağılımı

Tablo-3'e göre Türkiye'de başlığında 'halkla ilişkiler' kavramını içeren tezler 12 yıllık bir süreçte ele alındığında; en çok tez üreten üniversiteler sırasıyla, Selçuk Üniversitesi %12,9, Marmara Üniversitesi %10,7 ve İstanbul Üniversitesi %10 olarak belirlenmiştir. Çalışmaların %61'inin devlet üniversiteleri, % 39'unun vakıf/özel üniversitelerde oluşturulduğu görülmüştür.

Enstitü Adı	Sayı	Frekans
Sosyal Bilimler Enstitüsü	400	95,2
Sağlık Bilimleri Enstitüsü	6	1,4

Fen Bilimleri Enstitüsü	3	0,7
Lisans Üstü Eğitim Enstitüsü	10	2,4
Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü	1	0,2
Toplam	420	100

Tablo 4: Lisansüstü Tezlerin Enstitülerine İlişkin Dağılımı

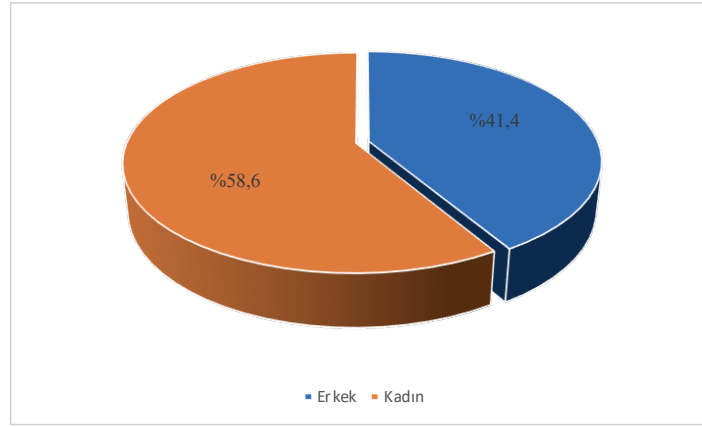
Tablo-4’e göre lisansüstü çalışmaların 12 yıla odaklanılarak, Enstitülere ilişkin dağılımlarına bakıldığında; çalışmaların %95,2’lik çoğunluğu ‘Sosyal Bilimler Enstitüsü’, %2,4’ü ‘Lisansüstü Eğitim Enstitüsü’, %1,4’ü ‘Sağlık Bilimleri Enstitüsü’ ve %0,2’lik kısmı ‘Türk İnkılap Tarihi Enstitüleri’ tarafından tamamlandığı tespit edilmiştir.

Ana Bilim Dalları	Sayı	Yüzde
Halkla İlişkiler ve Tanıtım	248	59,0
İşletme	54	12,9
Halkla İlişkiler ve Reklamcılık	24	5,7
Halkla İlişkiler	21	5,0
Kamu Yönetimi	20	4,8
İletişim	12	2,9
İletişim Bilimleri	7	1,7
Gazetecilik	6	1,4
İletişim Sanatları	5	1,2
Turizm İşletmeciliği	3	0,7
Temel İletişim Bilimleri	3	0,7
İşletme Yönetimi	2	0,5
Spor Yöneticiliği	2	0,5
Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri	2	0,5
Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi	2	0,5
Büro Yönetimi Eğitimi	2	0,5
Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler	1	0,2
Orman Yönetimi	1	0,2
Mahalli İdareler ve Yerinden Yönetimler	1	0,2
Tarih	1	0,2

Sosyoloji	1	0,2
Ekonomi ve Finans	1	0,2
Bilgi ve Belge Yönetimi	1	0,2
Toplam	420	100

Tablo 5: Lisansüstü Tezlerin Ana Bilim Dallarına Göre Dağılımı

Tablo-5'e göre tezlerin, anabilim dallarına ilişkin dağılımları; en fazla oranla %59,0 'Hakla İlişkiler ve Tanıtım ABD', %12,9 'İşletme ABD', %5,7 'Halkla İlişkiler ve Reklamcılık', %5,0 olarak belirlenmiştir. En düşük oranda ise %0.2 ile 'Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler, Orman Yönetimi, Mahalli İdareler ve Yerinden Yönetimler, Tarih, Sosyoloji, Ekonomi ve Finans, Bilgi ve Belge Yönetimi'nde gerçekleşmiştir.

Şekil 1: Lisansüstü Tezlerin Cinsiyete Göre Dağılımı

Şekil 1'e göre, tezlerin cinsiyete göre dağılımlarına bakıldığında; %58,6 'kadın', %41,4 'erkek' olarak belirlenmiştir.

Araştırma Yöntemi	Sayı	Yüzde
Nitel Araştırma	266	63,3
Nicel Araştırma	120	28,6
Karma Araştırma	27	6,4
Belirlenemedi	7	1,7
Toplam	420	100

Tablo 6: Lisansüstü Tezlerin Araştırma Yöntemlerine İlişkin Dağılımı

Tablo-6’ya göre çalışmaların araştırma yöntemlerine göre dağılımlarına bakıldığında, en fazla tercih edilen araştırma yönteminin %63,3’lük oranla ‘nitel araştırma’ olduğu tespit edilmiştir. Araştırmalarda en az ise ‘karma araştırma’ %6,4’lük oranda olduğu tespit edilmiştir.

Veri Toplama Araçları	Sayı	Yüzde
Anket	171	40,7
Doküman İncelemesi	102	24,3
Görüşme Formu	58	13,8
Envanter (Literatür)	45	10,7
Göstergebilimsel	25	6,0
Söylem	5	21,7
Ölçek	4	17,4
Video / Ses kayıtları	3	0,7
Diğer	10	43,5
Toplam	420	100

Tablo 7: Lisansüstü Tezlerin Kullanılan Veri Toplama Teknikleri

Tablo-7’ye göre kapsama dahil edilen tezler, veri toplama yöntemlerine göre incelendiğinde; en sık kullanılan veri toplama yönteminin %40,7’lik oranla ‘anket’ olduğu tespit edilmiştir. En düşük oranda ise %0,7 ile ‘video/ses incelemeleri’ olduğu görülmektedir. ‘Diğer’ kategorisinde yer alan %10’luk dilim ise, birden fazla veri toplama yöntemi kullanılarak yapılan çalışmalara ait olduğu görülmüştür.

Örneklem Büyüklüğü	Sayı	Yüzde
1-99	224	53,3
100-199	47	11,2
200-299	43	10,2
300 ve üzeri	104	24,8
Toplam	420	100

Tablo 8: Lisansüstü Tezlerin Örneklem Büyüklüklerine İlişkin Dağılımı

Tablo-8’e göre tezlerin örneklem büyüklüklerine ilişkin dağılımları incelendiğinde; ‘1-99’ örneklem grubuna %53,3 oran ile en yüksek oranda tercih edildiği belirlenmiştir. En düşük oranda ise ‘200-299’ örneklem büyüklüğüne sahip tezler olduğu tespit edilmiştir.

Analiz Yöntemi	Sayı	Yüzde
Frekans Dağılımı	127	32,4
Chrombha Alfa	72	18,4
T-Testi	52	13,3
Kolera	28	7,1
Varyans	28	7,1
Anova	19	4,8
KMO (Türkçe)	14	3,6
Ki-Kare	13	3,3
Man Whitney U testi	9	2,3
Regresyon	8	2,0
DAFA (İngilizce)	8	2,0
Faktör	6	1,5
K.Smirnow	4	1,0
LSD Analizi	2	0,5
K.Wallis	2	0,5
Toplam	392	100

Tablo 9: Lisansüstü Tezlerde Kullanılan Analiz Yöntemlerine İlişkin Dağılımları

Tablo-9'a yer alan lisansüstü tezlerde kullanılan veri analiz yöntemleri incelendiğinde çeşitli, değişkenler kapsamında farklı analiz yöntemleri kullanıldığı görülmüştür. Bu yöntemlerden en sık kullanılanın %32,4 ile 'frekans dağılımı', en az sayıda tercih edilenin ise %0,5 ile 'LSD analizi' ve 'K.Wallis' olduğu tespit edilmiştir. Çalışmalarda az oranda da olsa farklı analizler yapıldığını söylemek mümkündür.

Sayfa Sayısı	Sayı	Yüzde
1-99	45	10,7
100-199	232	55,2
200-299	90	21,4
300 ve üzeri	53	12,7
Toplam	420	100

Tablo 10: Lisansüstü Tezlerin Sayfa Sayılarına İlişkin Dağılımı

Tablo-10’da yer verilen bilgilere göre lisansüstü tezlerin sayfa sayıları incelendiğinde; yukarıda değinilmiş olan yüksek lisans ve doktora eğitim süreçleri göz önünde bulundurularak, en yüksek oranda ‘100-199’ sayfa aralığı ile %52,2’lik kısım olduğu saptanmıştır. Bu sayfa sayılarının büyük bir kısmını ‘yüksek lisans tezleri’ oluşturmaktadır. Bu sayfa aralığını %21,4 ve %12,7’lik kısımlarını ‘doktora tez’ çalışmaları izlemektedir. En az sayıda tercih edilen sayfa sayısının ise %10,7 ile ‘1-99’ sayfa aralığı olduğu tespit edilmiştir.

Örneklem Grubu	Sayı	Yüzde
Belediye	49	11,7
İşletme	47	11,2
Üniversite Öğrencileri	42	10,0
Sivil Toplum Kuruluşları	33	7,9
Sağlık Çalışanları	22	5,2
Global Ölçekli İşletme	17	4,0
Basın Ajansları	14	3,3
Üniversite Dokümanları	11	2,6
Toplum Temelli Araştırma	9	2,1
Yerel Halk	9	2,1
Spor Kulüpleri	7	1,7
GSM Operatörleri	6	1,4
Sosyal Medya	6	1,4
Kanun	6	1,4
Film çekmek	6	1,4
Sosyal Medya	6	1,4
Türk Silahlı Kuvvetleri	6	1,4
Siyasal Partiler	5	1,2
Kamu Kurumları	5	1,2
Banka	4	1,0
Müze	3	0,7
Otel İşletmeleri	3	0,7
Hava Yolu Şirketleri	3	0,7
Otomotiv Sektörü	3	0,7
Emniyet Genel Müdürlüğü	3	0,7

Tarihi Kaynaklar	3	0,7
Dünya Ülkeleri	2	0,5
Şans Oyunları	2	0,5
Kadına Yönelik	2	0,5
Savunma Sanayi	2	0,5
Diğer	8	1,9
Belirlenemedi	61	14,5
Toplam	420	100

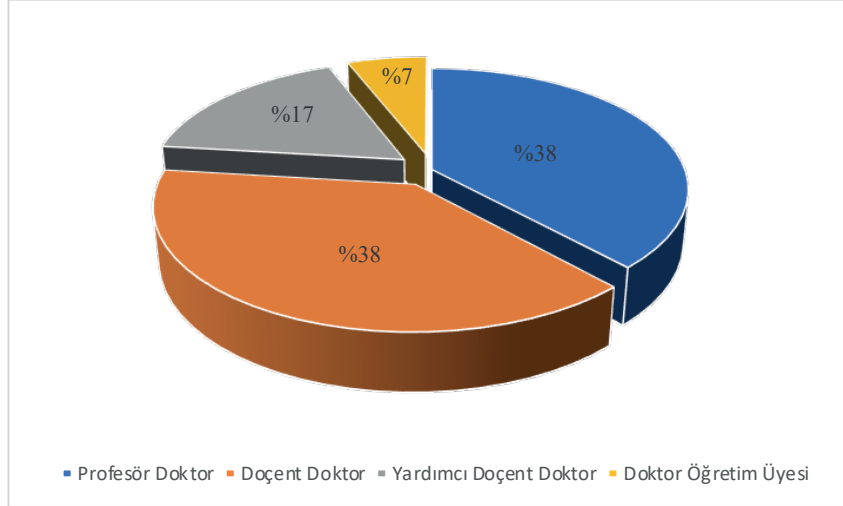
Tablo 11: Lisansüstü Tezlerin Örneklem Grubuna Göre Dağılımı

Tablo-11’de yer verilen bilgilere göre çalışma kapsamındaki lisansüstü tezlerde belirlenen örneklem grupları incelendiğinde, en yüksek oranda çalışma grubunun, ‘Belediye’ %11,7, olduğu ve çalışmaya sık rastlanmayan grupların ise %0,5 oranında, ‘Dünya Ülkeleri’, ‘Savunma Sanayi’, ‘Kadına Yönelik’ ve ‘Şans Oyunları’ olarak tespit edilmiştir.

Şekil 2: Lisansüstü Tezlerin Anahtar Kelimelere Göre Dağılımları

Şekil-2’de yer verilen bilgiler doğrultusunda çalışma kapsamındaki lisansüstü tezlerin anahtar kelimeleri incelendiğinde; ‘halkla ilişkiler’ %52,9’luk oran ile en fazla kullanılan anahtar kelime olarak saptanmıştır. En az sayıda ise ‘web siteleri’ %3,6 olarak sıralanmıştır.

Şekil 3: Lisansüstü Tezlerin Akademik Danışmanlarının Unvanlarına Göre Dağılımı

Şekil 3’de yer alan bilgilere odaklanıldığında çalışma kapsamında akademik danışmanlarının unvanlarına göre dağılımları; ‘Doçent Doktor’ %38,8’lik oranda lisansüstü tezlere danışmanlık yaptığı; en düşük oranlarda ise %17,1’lik oranla ‘Yardımcı Doçent Doktor’ ve %6,0’lık oranla ‘Doktor Öğretim Üyesi’ nin lisansüstü tezlere danışmanlık yaptığı tespit edilmiştir.

SONUÇ

Profesyonel iletişim çalışmaları kapsamında bir yönetim fonksiyonu olarak görev alan halkla ilişkiler uygulamalarının önemi ve çalışma alanının gün geçtikçe kapsamını genişlettiği görülmektedir. Bu doğrultuda halkla ilişkiler eğitimi veren ve bu alana yönelik lisansüstü çalışmaların yürütüldüğü üniversite, fakülte ve programlar olduğu da bilinmektedir. Bu vesile ile halkla ilişkiler alanına yönelik yapılan tüm akademik çalışmaların hem alana önemli bir katkı sağladığı hem de gelecekte yapılacak çalışmalara bir yön gösterdiği düşünülmektedir.

Bu doğrultuda bu çalışmanın amacı; Türkiye’de faaliyet gösteren üniversitelerde tamamlanan doktora ve yüksek lisans çalışmalarındaki, halkla ilişkiler araştırma eğilimlerinin saptanması, olarak belirlenmiştir. Çalışma için başlıkta ‘halkla ilişkiler’ anahtar kelimesi belirlenmiş ardından tamamlanmış olan doktora ve yüksek lisans tezleri taranmıştır. Veriler, YÖK tez merkezinden (tez.yok.gov.tr) sınırlılık belirlenerek elde edilmiştir. Bu araştırma için 2010-2022 yılları arasında tamamlanmış doktora ve yüksek lisans tezleri kapsama alınmıştır.

Yukarıda ifade edilen, bu araştırmanın amacına yönelik olarak hazırlanmış olan sorular doğrultusunda elde edilen veriler aşağıda yer almaktadır. Bunlar;

1. Lisansüstü çalışmaların büyük bir kısmı yüksek lisans seviyesinde tamamlandığı belirlenmiştir.

2. En yüksek oranda lisansüstü tez çalışmalarının tamamlandığı üniversiteler; Selçuk Üniversitesi, Marmara Üniversitesi ve İstanbul Üniversitesi'dir. Halkla İlişkiler alanında lisansüstü çalışmaların %61'lik kısmının devlet üniversiteleri tarafından tamamlandığı tespit edilmiştir.

3. Lisansüstü tezlerin %90'dan fazlasının Sosyal Bilimler Enstitüleri'nce tamamlandığı tespit edilmiştir.

4. Lisansüstü tezlerin büyük bir kısmı 'Halkla İlişkiler ve Tanıtım', 'İşletme' ve 'Halkla İlişkiler ve Reklamcılık' anabilim dalları tarafından tamamlanmıştır. Bu veriler kapsamında "halkla ilişkiler" in disiplinler arası bir çalışma alanı olduğu da gözlemlenmiştir.

5. Araştırmada cinsiyete göre yapılan çalışmalarda 'kadın'lar tarafından tamamlanan tezler yüksek oranda olarak tespit edilmiştir.

6. Araştırmaların büyük bir kısmı nitel araştırma yöntemi kullanılarak tamamlanmıştır. 2010 ve 2015 yılları arası tamamlanan çalışmaların büyük bir kısmı 'literatür taraması' olarak tamamlandığı, araştırma yapılmadan tamamlanan çalışmaların yoğunlukta olduğu görülmüştür.

7. Araştırmalarda en çok 'anket' kullanılarak veri toplanmıştır.

8. Araştırmalara evreni temsil etme bakımından örneklem olarak en fazla 'belediye', 'işletme' ve 'üniversite öğrencileri' belirlenmiştir.

9. Araştırmalarda toplanan verileri ayrıştırma ve analiz yöntemleri olarak, 'frekans dağılımının kullanıldığı saptanmıştır.

10. Araştırmalarda '100-199' sayfa arası tamamlanan çalışmaların %50'den fazla oranda tercih edildiği saptanmıştır.

11. Anahtar kelime olarak en çok 'halkla ilişkiler'in tercih edildiği belirlenmiştir.

12. Çalışmalara en fazla danışmanlık etmiş olan akademik personel 'Doçent Doktor' olarak saptanmıştır.

Elde edilen verilerden yola çıkıldığında gelecekte gerçekleştirilmesi planlanan araştırmalar için araştırmacılara verilebilecek konu önerileri;

1. 'halkla ilişkiler' anahtar kelimesinin 'özette' yer aldığı lisansüstü çalışmaları kapsayacak şekilde genişletilerek incelenmesi

2. 'halkla ilişkiler' anahtar kelimesi ile gerçekleştirilmiş tezlerin 'konularının, yıllara göre değişim eğilimlerinin saptanması

3. Tüm bu çalışmaların tarihsel geçmişi, 2000 yılından itibaren kapsayacak şekilde gerçekleştirilmesi, olarak sıralanabilmektedir.

Bu çalışmanın ilerleyen dönemlerde ‘halkla ilişkiler’ konusunda yapılacak olan çalışmalara; yeni bakış açısı yaratması, çözüm ve önerilerine katkı sunması ve literatüre yeni çıktılar oluşturulması için bir ihtiyacı yerine getirmesi umulmaktadır.

Kaynakça

Amerika Halkla İlişkiler Derneği. PPSA: <https://www.prsa.org/publications-and-news> adresinden alındı. Erişim Tarihi: 18.01.2023

Aziz, A. (2014). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri ve Teknikleri*. Ankara: Nobel Yayınları.

Canöz, K. C. (2020). *Halkla İlişkiler*. Konya: Palet Yayınları.

Çelebi, E. (2024). *Halkla İlişkilerin Önemi*. İstanbul: Eğitim Yayınevi.

Çetin, M. (2003). Örgüt Kuramları Perspektifinden Halkla İlişkilerin Gelişimi. *İletişim Dergisi*, 31-58.

Çetin, S. (2023). Siyasal iletişim ve yeni medya: Türkiye’de yazılan lisansüstü tezler üzerine eleştirel bir inceleme. *İNİF E-Dergi*, 158-177.

Erdoğan, İ. (2012). *Pozitivist metodoloji ve Ötesi*. Ankara: Erk Yayınları.

Harlow, R. F. (1976). “Building a Public Relations Definition”. *Public Relations Review*. *Winter*, 34-42.

Hutton, J. G. (1999). *Hutton, J. G. (1999). Halkla ilişkilerin tanımı, boyutları ve etki alanı, Halkla İlişkiler İncelemesi*. Ankara: Algan Yayınları.

Kalender, A. (2008). *Halkla İlişkiler: Kavramlar, Tanımlar ve Uygulama Alanları Halkla İlişkiler*. Konya: Tablet Yayınları.

Kazancı, M. (1999). *Halkla İlişkiler*. Ankara: Turhan Kitapevi.

Neuman, W. L. (2019). *Toplumsal Araştırma Yöntemleri “Nitel ve Nicel Yaklaşımlar”*. Ankara: Siyasal Kitapevi.

Okay, A. &. (2002). *Halkla İlişkiler Kavram Strateji ve Uygulamaları*. İstanbul: Der Yayınları.

Okay, A. &. (2013). Türkiye’de Lisans ve Lisansüstü Halkla İlişkiler Eğitimi: Tezlerin Halkla İlişkiler Alanına Katkısının Kantitatif Bir Çalışması (1984-2007). *Selçuk İletişim*, 5-14.

Okay, A. &. (2019). Halkla İlişkiler Bölümü Öğretim Üyelerinin Eğitim Durumu ve Yönettikleri Tezler. *Kurgu Dergisi*, 18-34.

Özel, A. P. (2015). Çevresel Aktivizm, Halkla İlişkiler ve Yeşil Aklama Üzerine Kuramsal Bir Bakış, *Selçuk İletişim*, 8(4), ss: 73-89. *Selçuk İletişim*, 73-89.

Pira, A., & Kocabaş, F. (2005). Halkla İlişkileri Sorgulamak. *Selçuk İletişim*, 34-40.

Solmaz, B. E. (2018). Türkiye’de Lisansüstü Halkla İlişkiler Eğitimi Üzerine Bir Araştırma: Doktora Tezlerinin Halkla İlişkiler Alanına Katkısının Niceliksel İçerik Analizi 2008-2017. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 236-248.

Solmaz, B. T. (2017). Halkla İlişkiler Eğitimi Üzerine Bir Değerlendirme: Selçuk Üniversitesi Öğrencilerinin Gözünden Halkla ilişkiler Eğitimi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 256-272.

Şen, A. F. (2012). Müzakereci Demokrasi ve Halkla İlişkiler: Kamu Yönetiminde Alternatif Bir Halkla İlişkiler Arayışı. *Journal of Yaşar University*, 4589-4610.

Tartop, N. (1993). *Halkla İlişkiler*. Ankara: Yargı Yayınları.

Tuncer, M. U. (2011). Halkla İlişkiler Eğitimi Üzerine Bir Eleştiri. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 133-144.

Uluslararası Halkla İlişkiler Derneği. IPRA: <http://vv.ipra.org/history/ipras-story> adresinden alındı. Erişim Tarihi: 12.11.2023

Ustakara, F. (2015). Oydaşmaya-Yönelik Halkla İlişkiler: Halkla İlişkilerde Rasyonel İletişim Bağlamında Müzakareye Kuramsal Bir Bakış. *Akademia*, 142-150.

Ustakara, F., & Yıldız, Y. (2020). “Örgüt Kuramının Bir Parçası Olan Sistem Yaklaşımı Çerçevesinde Bir Yönetim Fonksiyonu Olarak Halkla İlişkiler ve Önemi”. *Simetrik İletişim Araştırmaları Dergisi*, 180-194.

Yağmurlu, A. (2019). Kültürel Diplomasi: Kuram ve Pratikteki Çerçevesi. *Selçuk İletişim*, 1182-1210.

Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2021). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Saçkın Yayıncılık.

Yüksek Öğretim Kurumu. YÖK : <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/giris.jsp>, adresinden alındı. Erişim Tarihi: 12.11.2023